

Un camí recorregut per recuperar la creativitat com competència transversal, a través de l'Educació Visual i Plàstica.

Descripció del projecte:

- Aquest projecte s'ha desenvolupat en el context d'una assignatura troncal i presencial. Amb una freqüència de dues sessions per setmana al llarg de quasi quatre mesos, hi ha hagut una presència física i continuada del grup i de mi, compartint un diàleg diari entre la pràctica i la reflexió, que han fet possible, en un temps tan breu, canvis significatius a nivell grupal i individual.
- Els continguts han estat integrats en una hipòtesi bàsica que s'ha anat desplegant en espiral: ES POSSIBLE RECUPERAR LA CREATIVITAT A TRAVÉS DE L'EXPRESSIÓ VISUAL I PLÀSTICA, PER TRANSFORMAR-NOS I TRANSFORMAR LA NOSTRA VISIÓ DE L'EDUCACIÓ I DE LA VIDA.
- És un temps força breu per assentar un nou plantejament, una nova actitud, una reconstrucció conceptual de l'àrea d'Educació Visual i Plàstica i, sobre tot, una renovada confiança en la pròpia capacitat creativa, però el camí recorregut, encara que curt, ha estat clarament enfocat en aquest horitzó. De forma espontània, alguns estudiants segueixen compartint amb mi aquest espai obert a l'assignatura, via correu electrònic. Se m'acudeix que es podria formalitzar i potenciar aquesta relació "post-assignatura".
- Encara que porto bastants anys desenvolupant i afinant una forma de fer a l'aula, aquesta és la primera vegada que he comptat amb una persona externa en el paper d'observadora, que ha assistit a totes les sessions. L'Àlicia Vázquez, doctoranda de la UB, amb la seva mirada i les seves qüestions, m'ha ajudat a prendre més consciència de la meua manera de treballar a través del diàleg continuat amb ella i, a la vegada, ha suposat un pont entre els estudiants i jo, a l'oferir també a ells la seva mirada, a través de converses a l'aula i entrevistes. Al final del procés, ens ha ofert, a més a més, una extensa col·lecció de fotografies que documenten el procés, així com un muntatge de 9 minuts titulat "Miradas de una práctica educativa. Un relato visual".

- El projecte ha estat sustentat en la meua confiança plena en que tots i cadascun dels estudiants podia fer-ho, i de fet, així ha estat.

Vinculació amb l'ensenyament:

- Aquest projecte s'ha desenvolupat en el marc espai-temporal de l'assignatura troncal del Grau d'Educació Primària (Formació del Professorat) titulada "Educació Visual i Plàstica a Primària", a les classes impartides entre el 13 d'Octubre del 2010 i el 2 de Febrer del 2011, ambdós inclosos.
- Paral·lelament al desenvolupament de l'assignatura, els estudiants han fet les primeres pràctiques a l'escola, al llarg de quatre setmanes. Aquest fet els ha permès contactar amb la realitat de l'escola, recollir dibuixos dels infants, presenciar classes d'Educació Visual i Plàstica i reflexionar a l'aula de la Universitat sobre tot plegat, prenent consciència de la magnitud del repte que se'ls hi presenta en relació a aquesta àrea de coneixement.
- Les classes s'impartien els Dilluns i els Dimecres, de 10 a 11,30, sempre de forma presencial amb el grup complet (26 estudiants), a excepció d'algunes sessions on vam combinar el treball del grup gran amb tutories a petits grups.
- Han estat, en total, 22 sessions presencials a la que han assistit, de forma regular i contínua, més del 90% dels estudiants.
- Tots han triat l'avaluació continuada.
- Així doncs, el projecte-assignatura ha incidit directament sobre la formació dels estudiants del Grau d'Educació Primària, i a jutjar pels seus testimonis, ha significat la recuperació d'una competència transversal que la majoria creia perduda des de la seva infantesa, o simplement inexistent en ells: la creativitat. La majoria dels estudiants manifesten que es veuen capaços, després de l'experiència viscuda a l'assignatura, de plantejar-se una sessió d'Educació Visual i Plàstica a l'etapa Primària amb un respecte profund per la creativitat de l'infant. Això obra l'esperança d'un replantejament global de prioritats i d'objectius respecte a la realitat d'aula que sovinteja actualment a l'escola.

Objectius del projecte:

- El primer objectiu és despertar. Despertar d'un somni d'impotència en relació a l'expressió visual i plàstica: "no sé dibuixar", "no sóc creativa", "no tinc imaginació".
- El segon objectiu és recuperar la confiança en mi i en el meu criteri a través de la pròpia experiència viscuda.
- El tercer objectiu és sentir-me capaç d'encarar l'assignatura d'Educació Visual i Plàstica des de la creativitat, la sensibilitat, la imaginació i el profund respecte als infants i al seu propi procés evolutiu, havent assolit en mi la confiança en les pròpies capacitats i actituds.

Metodologia de desenvolupament / pla de treball:

- La relació mestra-alumne com base de l'aprenentatge.
- L'eina de la confiança a l'aula.
- Despertar en companyia.

Per poder despertar, recuperar la pròpia confiança i sentir-se capaç d'encarar una assignatura d'Educació Visual i Plàstica, ofereixo un seguit d'experiències enllaçades al llarg del temps. Totes aquestes experiències són com pistes del mapa d'un territori que jo conec bé, a partir de la meva pròpia experiència com artista, com docent i com persona. Però el camí que es decideixi recórrer depèn de cadascú: totes elles suposen un repte per l'estudiant, i necessiten de la seva decisió d'implicar-se personalment, per anar més enllà de l'educació rebuda i rescatar un significat i un sentit propi dels continguts i de la pràctica de l'àrea a l'escola. Una dificultat intrínseca és la impossibilitat d'explicar què es el que viurem a l'aula, abans de viure-ho. Així i tot, ho intento, però no serveix de gaire...per això, aconseguir un mínim de la seva confiança en mí és imprescindible per començar el viatge. I també és imprescindible la meva total confiança en que caminarem tots junts.

Per despertar d'un somni profund, a vegades necessitem que ens sacsegin. Tots els exercicis i dinàmiques proposats porten l'estudiant al mateix lloc: a experimentar els seus límits mentals, perceptius, emocionals... i traspasar-los. El que jo faig és acompanyar-los en aquest camí de tornada a la seva infantesa, sovint allà on es va quedar oblidada la seva creativitat; allà on tot era possible...i la raó no era la única habitant de la nostra ment.

Totes aquestes experiències ens enfronten a la por a deixar allò conegut i endinsar-nos en nous vells camins, ens enfronten als nostres fantasmes, per tal de trobar una altra veu que s'ajusti més al que realment volem i sentim ara, quan tornem a prendre consciència de nosaltres mateixos.

Totes les propostes estan adreçades en primer lloc als estudiants, i no als infants. I si segueixen el camí traçat, va brollant en ells de forma natural la claredat de com i des d'on plantejar activitats als infants a l'escola, a partir de la pròpia experiència viscuda. El treball és directe sobre ells.

Plantejo exercicis majoritàriament plàstics, però també metafòrics, corporals, dramàtics, les pautes dels quals són clares, precises i iguals per tots, però permeten diferents recorreguts i resultats singulars. Per exemple, fer servir la mà contrària a l'habitual per pintar o dibuixar, pintar amb els ulls tancats, estirats a terra, sense mirar el paper, sense "re-presentar" res, sense buscar res, amb els dits, amb estris improvisats, amb quatre elements naturals trobats al jardí, mullant abans el paper, recontextualitzant imatges fotogràfiques, sintonitzant el ritme de l'ull amb el de la mà, parlant amb els fantasmes interiors.

Altres eines que ens ajuden a obrir i afiançar el camí recorregut són les lectures, els debats a classe, la "llibreta d'artista", les visites d'altres persones a l'aula o de nosaltres al seu espai (taller d'artistes, exposicions, etc), els treballs en petits grups, les posades en comú, etc.

El contingut de l'assignatura es va descobrir, construint, revelant, a mida que els exercicis avancen i cada estudiant va reconnectant en sí mateix les peces d'un trencaclosques que al començament semblava impossible. Va tornant a reviure la infantesa i sent conscient de les veus que sense adonar-se es van anar acomodant en el seu interior, com fantasmes invisibles, però no inaudibles. Quan el diàleg interior ja s'ha evidenciat en tots els membres del grup, i no abans, proposo la lectura intensiva i concentrada d'una selecció bibliogràfica acurada, per a que els textos puguin remetre'ls a la seva pròpia experiència, tot avalant-la. S'ha creat un nou camp d'experiències de lluita per la recuperació de quelcom perdut, i les paraules llegides donen llum i testimoni a allò viscut en primera persona. I és llavors quan l'estudiant,

des de la legitimació que s'atorga a ell i ella mateixa, de sobte, i sense saber com, es veu capaç de ser mestre i, per tant, de comprometre's a mantindre el vincle entre el saber personal i el saber professional.

La metodologia seguida requereix que els estudiants assisteixin a totes o a la majoria de les sessions. *En primer lloc*, perquè els exercicis fets a classe em permeten apropar-me a cadascú d'ells i veure, a través de les seves imatges, si estan en el camí que ens hem marcat, i ajudar-los a recuperar la direcció, si és necessari. Així, jo els vaig coneixent i veient contínuament com van enfrontant-se als obstacles i com van avançant. Aquestes són les dades de primera mà més fiables, encara que no les úniques, per una avaluació continuada. Sóc testimoni directe del seu procés.

En segon lloc, perquè el treball en grup acompanya i recolza el delicat i fràgil procés d'obertura i transformació de patrons que estan fent els estudiants. Compartir la vivència amb el grup de companys aporta solidesa i credibilitat al procés propi de descobrir els sentits i els sense sentits amb els que es van trobant a partir dels diferents exercicis proposats.

En tercer lloc, perquè el grup té una energia pròpia que, si és positiva, ajuda al desenvolupament individual.

Avaluació/ resultats previstos:

Els resultats previstos parteixen dels objectius plantejats:

1. Que podem prendre consciència de com les nostres creences, interioritzades sovint des de la infantesa, limiten el nostre potencial creatiu, imaginatiu i sensible.
2. Que decidim mirar el conflicte i donar-li llum, amb la meua guia i la complicitat del grup.
3. Que, a partir de la pròpia experiència en el present, puguem recuperar la confiança en nosaltres mateixos i sentir-nos capaços d'encarar l'assignatura d'Educació Visual i Plàstica, en tots els seus aspectes, des de la creativitat, la sensibilitat, la imaginació i el profund respecte als infants i al seu propi procés evolutiu.

Responsable: Ana Mauria Lujan